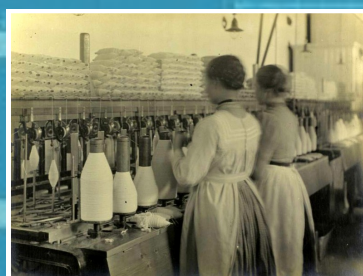
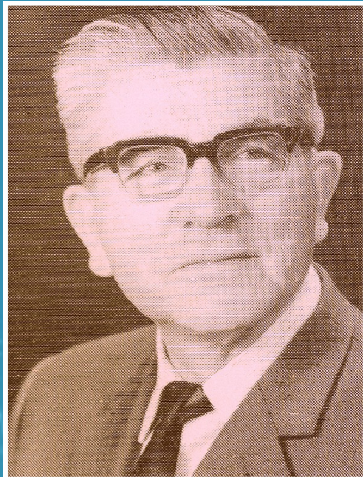

Boorn & Boerschop

Jaargang 27 / 2017

Een uitgave van de heemkondevereniging Borne
Verschijnt 3 keer per jaar

Nummer 1

**Velthof
Voeders
& RUITERSPORT**

De grootste dierenwinkel in Borne!

Alles voor dier, tuin & ruitersport

- Ongekende winkelbeleving • Scherpe prijzen
- Groot assortiment huisdiervoeding en accessoires
 - Indrukwekkende ruitersportafdeling
 - Makkelijk bereikbare locatie
 - Volop gratis parkeergelegenheid

Grotestraat 66 • Borne
074 - 259 67 53
www.velthofvoeders.nl
Openingstijden:
ma t/m do 8:30 - 17:30
vr 8:30 - 20:00, za 8:30 - 17:00

Samenwerken aan resultaat.

Wil je iets bereiken dan is samenwerking essentieel. Wij bij Oude Wolbers begrijpen dat. Samen met onze opdrachtgevers en partners gaan we voor kwaliteit en resultaat. Ambitie, vakmanschap en creativiteit zijn onderdeel van onze genen. Bovendien staan wij altijd open voor nieuwe inzichten. Benieuwd naar onze manier van (samen)werken? **Bezoek oude-wolbers.nl of bel direct 074 - 266 13 64.**

PROJEKTONTWIKKELING
 NIEUWBOUW
 ONDERHOUD
 RENOVATIE
 WONINGBOUW
 DUURZAAM
 LANDELIJK
 24-7

BOUWONDERNEMING
OUDE WOLBERS
VASTGOEDPROJECTEN

Colofon**Bestuur van de vereniging**

Annemarie Haak (voorzitter), Bertie Velt-huis (secretaris), Frank Mars (penning-meester), Leo Bult, Harrie Rouhof, Hans Nijhof en Henriëtte ten Tusscher (leden).

Secretariaat

Welemanserf 5, 7622 HT BORNE
tel.: 074 266 70 79
e-mail: info@heemkundeborne.nl

Website

www.heemkundeborne.nl

Lidmaatschap

Persoonlijk lidmaatschap € 18,- per jaar
Gezinslidmaatschap € 24,- per jaar.

Bank

Rabobank Borne, rek.nr.:
NL43RABO0145637409

Redactie Boorn & Boerschop

Anja Tanke en Jurrie Haak

Redactieadres

Van Deinsestraat 33, 7621 XL Borne.
tel.: 074 266 43 92
e-mail: boornboerschop@ziggo.nl

Ondersteuning en advies

Henk ten Thije en Jaap Grootenboer

Omslag ontwerp

Jurrie Haak

Inzenden kopij

Aan het redactieadres (per mail). De redactie kan bij publicatie in overleg met de auteur artikelen, inkorten, splitsen en redigeren.

Uiterste inzenddatum volgend nummer

15 juni 2017

Foto's in dit blad

De redactie heeft haar uiterste best gedaan rechthebbenden te achterhalen. Mocht u van mening zijn dat u rechten kunt laten gelden op afgebeelde foto's, dan kunt u zich melden bij het bestuur van de vereniging.

Verspreiding

Via boekhandel Bruna, VVV, Museum Bussemakerhuis en de penningmeester van de vereniging, allen te Borne.

Losse nummers

€ 4,00 (porto € 2,00)

Abonnement

Inbegrepen bij het lidmaatschap van de heemkundevereniging.

Overname van de inhoud van dit blad, of delen daaruit, is uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming van de redactie.

Grote foto op de voorpagina

Deel van de bouwtekening van de voormalige Gereformeerde kerk aan de Schaepmanstraat
(Bron: Gemeentearchief Borne)

Van de redactie.

De jaarvergadering is achter de rug. Een tweetal bestuursleden hebben onder dankzegging het bestuur verlaten. Drie nieuwe leden hebben de vacante plekken opgevuld en er is een nieuwe voorzitter gekomen. Wij van de redactie wensen het nieuwe bestuur veel succes en wijsheid in de komende periode en hopen op een voortgezette goede relatie.

Ook is er intussen een schrijverscollectief gekomen, met de bedoeling de kopij voor ons blad in voldoende mate te waarborgen. Vele mensen hebben zich daarvoor spontaan aangemeld. Wij wensen ook het schrijverscollectief veel succes, goede kopij en een vruchtbare samenwerking met de redactie toe.

Inhoud

Colofon	Redactie	1
Zondagsdame'tjes. Vrouwen- en kinderearbeid bij de firma Spanjaard in de tweede helft van de 19-de eeuw.	Annette Evertzen	2
't Is oons `emeand	Johan Kwast	7
Het Hip en Mijn Stad Mijn Dorp	Tonny Vrijkorte	8
Stroom Esch, de uitbreiding van Borne over de rondweg. Deel 1	Jan Blom	11
Schrijverscollectief ingesteld	Bertie Velthuis	15
Zo was 't, zo is 't: Foto Havo	Anja Tanke	16
Uit het leven van Gerard Wensink (1906-1987)	Leo Leurink (inleiding) Gerard Wensink (schrijver dagboek)	18
Borns bijtje voor Frans Nijkamp tijdens algemene jaarvergadering	Annemie Mulders-Gordijn	20
Wie herkent wie: 3 schoolkinderen	Anja Tanke	22
Nog leverbare uitgaven	Bestuur	23

Zondagsdametjes

Vrouwen- en kinderarbeid bij de firma Spanjaard in de tweede helft van de 19^e eeuw

Annette Evertzen

Bij toeval kreeg ik een lijst in handen van werknemers bij Spanjaard in 1874. Het waren namen uit een album ter gelegenheid van het 25-jarig kroningsfeest van koning Willem III en koningin Sophia. De fabriek was in die tijd naar de koningin vernoemd. Een groot deel van de namen op de lijst bleek van vrouwen en kinderen en kinderen te zijn. Reden om dit verder te onderzoeken.

Inleiding

Voor de industrialisatie weven de Twentse boeren thuis, vooral in de wintermaanden als het werk op het land stil ligt. Weven is mannenwerk, want het weven op het handweefgetouw is zwaar. De vrouwen spinnen, dat vereist vingervlugheid. Kinderen doen het relatief lichte werk van spoelen: het afwinden van de strengen op klossen, zodat het garen geweven kan worden. Handelaars kopen dit goed op. Later worden deze handelaars fabriqueurs: ze geven de boeren opdrachten en instructies en leveren het garen. Ze maken afspraken over kwaliteit, weefpatronen en levertijden. De fabriqueur neemt zelf ook een deel van het productieproces in handen: bleken, kalanderen (het glad en glanzend persen van de stof), mangelen en soms het verven gebeurt in of bij zijn woonhuis.

Negentiende eeuwse briefhoofd van de 'Stoom Spinnerijen en Weverijen voorheen S.J. Spanjaard'.

In Borne is deze handel in handen van de doopsgezinden. Later – in het begin van de 19^e eeuw – gaat ook de Joodse Salomon Spanjaard zich hiermee bezighouden.

Het handspinnen kan de groeiende vraag naar garen niet bijhouden. Er komen spinmachines, die nog wel met de hand bediend worden maar te groot zijn en te veel menskracht vragen voor thuiswerk. Zo ontstaan de eerste fabriekjes. Ook de weefgetouwen worden steeds groter en complexer. Salomon Spanjaard laat een aantal wevers werken in een schuur bij zijn huis. Later begint hij een fabriekje op de hoek van de Grotestraat en Aanslagsweg. In 1850 heeft hij hier al vijftig handweefgetouwen. In 1852 verkoopt Salomon deze fabriek aan zijn zonen Jacob en Levie. Deze besluiten tot het bouwen van een nieuwe fabriek als de stoommachines zich aandienen en Borne ook beter bereikbaar wordt door een spoorlijn. In 1865 opent de nieuwe fabriek naast het spoor.

Vrouwenarbeid en kinderarbeid

De lijst met arbeiders van 1874 is opgedeeld naar de verschillende afdelingen: de spinnerij, de spoelerij (opklossen van garen), de weverij, de damastweverij en de afdeling voor het kalanderen, ruwen en verven van het

Vrouwen aan het werk in de tricotweverij van Jansen & Tilanus in Vriezenveen.

Bron: <http://blog.seniorennet.be/toekan/archief.php?>

Prent uit 1874. De fabriekskinderen: "Leve meneer Van Houten".

goed. Deze laatste twee afdelingen zijn de kleinste, met ongeveer 25 arbeiders per afdeling, allemaal mannen. Bij de spinnerij werken 71 arbeiders, waarvan 30% vrouw. Het werken in de spinnerij is zwaar door de hitte en de hoge vochtigheid, die moet voorkomen dat de draad knapt. Ook moet er in de spinnerij gesjouwd worden met bakken en klossen.

Bij de spoelierij met 48 arbeiders is 60% vrouw, en bij de grootste afdeling - de weverij met 152 mensen, - is 43% vrouw. Als de fabrieksmatige arbeid ontstaat, leren zowel jongens als meisjes in de fabrieksscholen het weven met de schietspoel. Dit leidt er toe dat in de stoomweverijen ook meisjes en jongens aan de machines staan. De mannelijke wevers bedienen meer getouwen dan de vrouwelijke en werken met hulpen, vaak hun eigen kinderen. Deze kinderen doen het voorbereidende werk. Na een aantal jaren zo het vak geleerd te hebben, worden deze kinderen dan zelf wever. Omdat de meeste vrouwen stoppen met werken als ze kinderen krijgen, doen

zij niet de ervaring op om met vier of zes getouwen tegelijk te werken. In totaal is ruim een derde van de arbeiders - 36% - vrouw. Dit komt exact overeen met de cijfers voor de textielindustrie van heel Twente voor de tweede helft van de 19^e eeuw. In deze cijfers tellen ook de kinderen van onder de 16 jaar mee. Van de werknemerslijst uit 1874 heb ik een aantal Joodse namen kunnen achterhalen en dan gaat het om kinderen van 10, 13 en 14 jaar in de spoelierij, en een jongen van 11 in de weverij. Er is in die tijd nog geen leerplicht en ook zijn er aan kinderarbeid geen voorwaarden verbonden. Dat verandert in datzelfde jaar: in 1874 treedt het kindernetje van Van Houten in werking. Kinderen onder de 12 jaar mogen niet meer in de fabrieken werken. Dit is de eerste sociale wet in Nederland, maar er wordt nauwelijks gecontroleerd. Kinderarbeid wordt pas met de leerplichtwet in 1901 helemaal afgeschaft.

In 1890 wordt er een parlementaire enquête gehouden om inzicht te krijgen in de misstanden in de Nederlandse industrie. Een deel van het onderzoek handelt over Spanjaard. Bernard Spanjaard, één van de directeurs, wordt verhoord. Hij geeft een opsomming van de arbeiders van destijds, opgesplitst naar meisjes en vrouwen, jongens en mannen. Er werken dan 510 arbeiders bij de firma, waarvan:

Gehuwde mannen 27%,
ongehuwde mannen 30%,
jongens beneden 16 jaar 9%,
Gehuwde vrouwen 3%,
ongehuwde vrouwen 25%,
meisjes beneden 16 jaar 6%.

Opvallend is dat nog geen derde van de arbeidskrachten gehuwd is. Het aantal kinderen lijkt in 1890 wel verminderd, ook al weten we de precieze aantallen uit 1874 niet, maar rond 1840 bestaat de helft van de Twentse katoenarbeiders in de spinnerijen en weverijen uit kinderen.

Bernard Spanjaard

Het aantal gehuwde vrouwen bij Spanjaard is met 3% heel laag; voor Overijssel is dit in datzelfde jaar bijna 6%. In Borne worden in principe geen gehuwde vrouwen tot de fabriek toegelaten, misschien onder invloed van de rooms katholieke kerk. De enkele getrouwde vrouwen die er werken hebben waarschijnlijk nog geen kinderen; na de bevalling worden ze vaak alleen tijdelijk weer in dienst genomen, om in

Vrouwen en mannen aan het werk in de Twentse textiel.

te vallen bij ziekte of andere onvoorziene omstandigheden. In andere Twentse fabrieken werken de gehuwde vrouwen vooral in de poets- en katoenafvalbedrijven. Het is smerig, minderwaardig en laagbetaald werk, waar de meeste mannen zich niet aan wagen.

De gehuwde vrouwen die werken doen dat (volgens een onderzoek uit 1909) vooral als hun man niet of

Meisje aan het werk bij Jansen & Tilanus in Vriezenveen.
Bron: <http://blog.seniorennet.be/toekan/archief.php?>

niet genoeg verdient. Een vijfde deel van de Twentse vrouwen zegt echter dat ze werkt om te sparen of vooruit te komen, dat is 2.5 keer zoveel als in de rest van het land. Er is in Twente dus al sprake van een zekere vrouwenemancipatie, omdat zoveel van hen al van jongs af aan in een fabriek werken. Ze verdienen ook meer dan elders: als ze hetzelfde werk doen als mannen is hun loon ook gelijk.

Kritiek op de vrouwenarbeid

Gehuwde fabrieksvrouwen hebben een dubbele taak. Zij moeten naast het fabriekswerk het huishouden draaiende houden in een tijd zonder wasmachines of afhaalmaaltijden. Ook moet er het nodige genaaid en versted worden, dat is meestal een

klus voor de zondag. Deze vrouwen hebben vaak andere vrouwen (moeders, buurvrouwen) die hen thuis helpen. Een kwart van de werkende gehuwde vrouwen doet het huishouden zonder hulp.

De gehuwde vrouwen krijgen veel kritiek te verduren. Haar plaats is thuis, bij haar kinderen. Isaac Hulshoff, geneesheer in Borne, krijgt in 1890 van de enquêtecommissie de suggestieve vraag of het werken van gehuwde vrouwen geen nadelige invloed heeft op haar gezin. Zijn antwoord: *'De huishoudens lijden er verbazend onder'*.

De Bornse predikant Van de Velde heeft meer begrip: *Er zijn moeders die daarop een uitzondering maken. Dat zijn die gezinnen, waar vader en moeder op de fabriek gaan werken en een tante of grootmoeder thuis blijft om op de kindertjes te passen en waar die trouw naar school en naar catechisatie gezonden worden. Moeder gaat naar de fabriek, maar de meisjes mogen er niet heen, maar gaan op het 13^e jaar als loopmeisje bij fatsoenlijke burgers...*

Bij de fabrieksmeisjes gaat het volgens hem vaak fout. Zij kunnen besmet raken met onzedelijkheid. Ook worden het slechte huismoeders; het worden 'zondagsdametjes', ze krijgen 'een zekere neiging tot chic', maar verwaarlozen hun huishoudelijke plichten. Ze stoppen bijvoorbeeld geen kousen meer, maar gooien de kapotte kousen weg en kopen nieuwe. De schrandere huismoeders, die in alles spaarzaam zijn en de boel netjes op orde houden, zijn witte raven onder de arbeidersbevolking geworden, aldus de dominee.

En in 1909 oordeelt de arbeidsinspectie nadat een aantal gehuwde vrouwen aangeeft liever in de fabriek dan thuis te werken: *"Ze zijn van kind af aan met de fabriek saamgegroeid, en blijven vreemd*

aan die plichten en behoeften welke na haar huwelijk sterker behoren te spreken dan sleur en zucht naar den dagelijksche omgang met medearbeiders."

De zedelijkheid is dus een punt van zorg. Jongens en meisjes, vrouwen en mannen werken samen in de fabrieken. De enquêtecommissie stelt hierover vragen aan Bernard Spanjaard: 'Zijn de beide seksen in uw fabriek zoveel mogelijk gescheiden?' Hij antwoordt dat dit gebeurt waar het nodig en mogelijk is. In de spoelerij is dit niet nodig, daar werken uitsluitend meisjes. In de spinnerij gebeurt dit 'enigszins', maar in de weverij blijkt het niet mogelijk. Het argument dat mannelijke wevers hun dochters mee willen nemen om hen op te leiden, pleit tegen het plaatsen van schuttingen. Maar, de 'privaten' zijn wel gescheiden.

In 1889 wordt er een nieuwe arbeidswet aangenomen. Vrouwen mogen maximaal 11 uur per dag werken en niet meer op zondagen of 's nachts. Ze mogen ook pas 4 weken na de bevalling weer aan het werk, maar dit zwangerschapsverlof wordt niet financieel gecompenseerd. De socialisten zijn blij met deze maatregelen, zij zien dit als een eerste stap naar een algemene arbeidsbescherming. De feministen zijn er minder over te spreken: vrouwen worden zo belemmerd in het uitoefenen van erkende beroepen met het gevaar dat ze onveilig en slecht betaald werk aannemen, of voor de prostitutie kiezen.

Kritiek op kinderarbeid

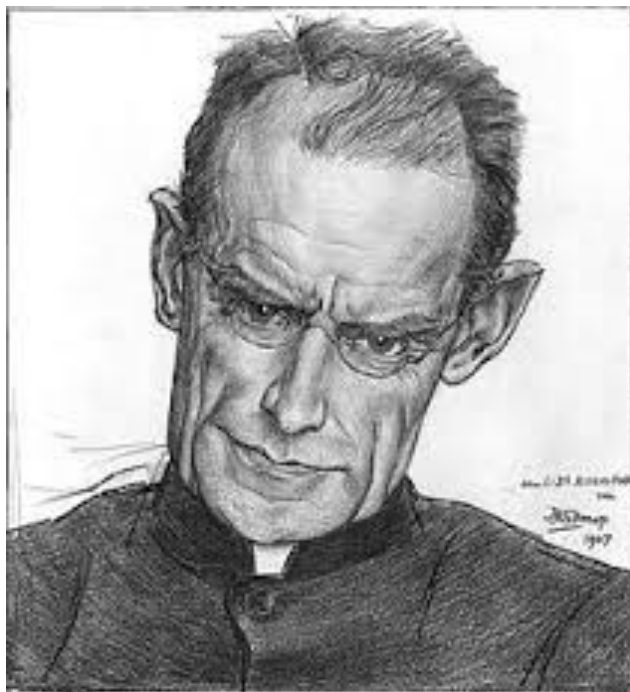
Tot de leerplichtwet van kracht wordt, gaan veel kinderen niet of onregelmatig naar school. Het schoolverzuim blijkt in Borne 'niet gering', maar dit speelt geen rol bij het in dienst nemen van kinderen. Wel gaan deze kinderen nog een tijdje naar de fabrieksschool. In Borne heeft de fabrieksschool maar kort gedraaid, ondanks allerlei maatregelen komen er weinig kinderen opdagen. De onderwijzer komt er bijna dagelijks over klagen bij de directie. Kinderen werken één of anderhalf uur korter om naar de fabrieksschool te gaan, maar ze krijgen deze uren niet uitbetaald. Ook kunnen ze in die tijd niet thuis of op het land werken. In Enschede is er ook een verplichte brei- en naaischool voor meisjes, maar die is er niet in Borne. Wel gaan de Bornse kinderen in lunchtijd vaak naar de catechisatie.

In de fabriek draaien kinderen evenveel uren als de andere werknemers. In 1890 werken alle werknemers 10½ uur per dag en zaterdags tot 3 of 4 uur, afhankelijk van het seizoen. Volgens Bernard Spanjaard verrichten de jonge kinderen 'slechts zeer lichte arbeid op de spoelerij'. De enquêtecommissie concludeert echter dat alle kinderen in de textielindustrie onder zeer slechte omstandigheden werken en de slechtste karweitjes opknappen.

Rond 1888 schrijft de priester Alphons Ariëns over de Enschedese kinderen:

Ze klossen 's morgens vóór zessen al naar de fabriek, vanwaar ze 's avond na achten terug sjokten, wanneer verschillenden nog zo lang mogelijk op hun eigen stukje land gingen werken. Het was een sjofele stoet op klompen en met een blikken koffiekann. Daartussen schoven bleekneusjes van kinderen, die de slaap in hun ogen hadden en het grootste deel van het jaar in het donker liepen, als schimmen mee. Een werkweek van 66, kort tevoren nog van 80 uur leefden mannen en vrouwen binnen een ruimte, die om het garen vochtig te houden, de hele dag met hete stoom volgeblazen werd. Het licht was slecht, de lucht nog slechter.

In 1889 worden de werktijden voor jongens en meisjes wettelijk teruggebracht tot 11 uur per dag, met een verplichtte middagpauze van één uur. De werkdag mag niet voor vijf uur 's morgens beginnen of na zeven uur 's avonds eindigen. Voor gevaarlijk werk gelden er veiligheidsvoorschriften.

Priester Alphons Ariëns

Inkomen

Wat verdienen de kinderen, de vrouwen en de mannen in de fabriek? Er zijn oude betaalboeken van de weverij bewaard gebleven. Daaruit blijkt bijvoorbeeld dat Arnold, Mietje, Naatje en Johan Hek naast elkaar aan de weefgetouwen werken. Ze zijn broers en zussen. Hun afzonderlijk loon wordt wel berekend maar daarna bij elkaar opgeteld en aan de oudste broer Arnold uitbetaald. Arnold, 24 jaar oud, bedient vier weefgetouwen en krijgt daarvoor ruim f 6,— Hij

Deel van een pagina uit het betaalboek van 1873 van de textielfabriek Spanjaard. Het weekloon was afhankelijk van het aantal weefgetouwen en kwaliteit van het werk. Het gezamenlijke loon van Arnold, Mietje, Naatje en Johan Hek bedroeg in een week in augustus 1873 f13,75.

heeft daarbij een boete voor een weeffout gekregen. Zijn 10 jaar jongere broer Johan werkt op twee getouwen naast hem, en verdient f1,60. Aan de andere kant van Arnold werken zijn twee zussen, ook elk op twee getouwen: Mietje van 18 en Naatje van 21 jaar. Zij brengen 3,85 en 2,10 naar huis. Samen verdienen ze in een bepaalde week in augustus 1873 f13,75.

De enquêtemissie stelt in 1890 ook vragen over het inkomen. Bazen hebben dan een vast inkomen van 10 tot 20 gulden per week. Deze bazen zijn altijd mannen. Een spinner verdient per kilo en haalt per week 10 tot 15 gulden binnen. Een spinner heeft meer vakopleiding nodig dan een wever en verdient meestal genoeg om met zijn gezin van rond te komen. Aanlappers, die in de spinnerij de gebroken draden weer vastknopen, verdienen 5 tot 8 gulden.

Het werk van een wever is eenvoudiger dan het werk van een spinner. Wevers krijgen stukloon en verdienen een inkomen van 4 tot 12 gulden per week. Het bedrag is afhankelijk van het aantal getouwen dat bediend wordt. Vrouwen en mannen verdienen per stuk evenveel, maar omdat een man aan meer getouwen werkt, is zijn loon hoger. Een wever laat vaak familieleden meewerken om samen genoeg te verdienen om van rond te komen. De hulpen worden door de wever zelf uitbetaald en krijgen de helft van wat er op hun getouwen wordt verdiend.

En dan de kinderen. De fabrikant Bernard Spanjaard heeft het hier alleen over meisjes in de spinnerij en in de spoelierij. Kennelijk werken de jongens in 1890 vooral als wevershulp. De meisjes in de spinnerij dragen volgens hem 4,50 tot 6 gulden bij aan

het wekelijkse gezinsinkomen. In de spoelierij bestaan er drie soorten werkzaamheden, het spoelen van de linnen cops (pijpjes), het laagstbetaalde werk wat maar 1,50 tot 1,80 oplevert; de spoelmeisjes op de kronen (garenwinders), waarmee 4 tot 6 gulden verdiend wordt; en de meisjes in de katoenspoelierij die wel tot 12 gulden kunnen verdienen.

Tot slot

Veel van onze Twentse overgrootouders maakten van jongs af aan werkweken van 80 uur. Tegenwoordig gaat Nederland wereldwijd – met stip – aan top als het om deeltijdwerk gaat. Driekwart van de vrouwen werkt in deeltijd. Ze werken gemiddeld 26 uur. Ook de Nederlandse mannen, waarvan 20% in deeltijd werkt, lopen in dit opzicht ver vooruit op andere Europeanen. De tijden zijn veranderd...

Referenties

- Betaalboek juli 1873. Spanjaardarchief, Gemeentearchief Borne
- Brok, W.H.G. *Borne. Textiel en Spanjaard door de jaren heen*. Hengelo: Smit van 1876, 1981.
- Brouwer, F. & M. van Eijndhoven. *Fabriekarbeidsters in de Twentse textiel*. Kandidaatsscriptie economische en sociale geschiedenis Rijksuniversiteit Utrecht. Utrecht: 1980.
- *Geschenk werklieden bij kroningsfeest 1874*. Koninklijk Huisarchief; Inventarisnummer A46, afdeling VA, nummer 7.
- Nijhof, Wim, H. *Troebelen in de Twentse industrie. 100 jaar sociale strijd*. Zwolle: WBooks, 2012

't Is oons 'emeand

Johan Kwast

“Ie zölt 't almoal wel nich zo precies duur hebben dokter, mear Trientje en ik, wiej wilt 'n schot vol keender. Ik bin ennigst keend en Trientje ok en dat is nich wat. Wiej wilt 't heel aans anpakken as oonze oale leu, dat möj nich vergetten.”

“Ie könt et geleuwen of nich, mear 't is oons 'emeand”. “Zo, zo”, zeg ik, zo verdread as nen spinnekop “en dat möt almoal zeker nog efkes vuur 't brood etten geburen?” Vedorie nog ees an too, steet mij doar ne snotjong van nen Haarm Öllieslager al um zes uur 's moargens an de duure. Hee hef 'n doem net zo lang op de belle 'ehoolen tot ik wakker wörden, de trap of stroompelen en de duure lös deer. Hee wil mij effen vetellen dat zien Trientje al 'n wekke of wat oawer tied is en 'n half uur vuur 't sprekuur bije mij zal kommen vuur 't oonderzoek. “Zee wil der nog gin proat van hebben, doarum wil zee nich op 't sprekuur kommen mear effen wat eeder. En dan keump 'n verhaal van 'n schot vol keender. “'t Steet oe duch mij nich zo an as ik oe zo bekiek”, zeg den veveldenden poepzak ok nog. Mear dan bin ik al zo heilig dat ik allenig nog mear valsigheid bedeanen kan. Zowat geet mij aaltied pleze-arig of, dat weet ik wal van mijzölf. “Hoovöl wekke is Trientje oawer tied?”, vroag ik. “Dree”, zeg Haarm. Ik nikke, trek 'n slim earnstig gezichte met 'n paar deepe volen in 't vuurheuwd en deanke deep noa. “Dree wekke”, zeg ik, “dan is et toch better dat zee vanoawend zo laat meugelijk keump. Trientje is 'n helen dag drok gangs en dan is 't almoal wat noar oonderen 'ezakt, dat is better vuur 't oonderzoek. Zo in 't begin zit allens 's moargens wat te hoge. Lao 'w zeggen vanoawend um half elm. Dat möt zee 't water ok metnemmen. En 't eerste moal möt de anstoande vaa ok kommen.” “O Joa?”, zeg Haarm, “doar he'k nog nooit van 'eheurd.” “Och, doar proat de leu oawer 't algemeen nich oawer: 't is um te kieken of alns wal good bije mekaar past.” 'k Trek de vuur de wissigheid nog ne vole bije in 'n kop. Haarm sloekt et. “Das good”, zeg-e, “dan bin wiej der vanoawend um half elm.”

Haarm Öllieslager is nich één van de veneampstigen mear wal met van de onbevreurden möa. As hee 't mij dörft te lappen um mij zo vroege um ne pisboschop oet 't berre te bellen, dan zal ik em der 's oawens net zet oetholen. Hee keump van 'n boer en boerenvolk lig der 's oawens um tien uur in.

's Oawens tegen half elm doar komt zee der met

zien beaden anzetten. 't Is met Trientje almoal in odder, mear wat möt ik met Haarm? 'k Möt joa wal wat doan, aans he 'k em vuur de flauwekul loaten metkommen. Ik nem em mear nen dröppel blood of, “Nen betje blood van de anstoande vaa”, ploag ik em. “As ie de anstoande vaa tenminsten bint.” Haarm kiek mij veraltereerd an. “Tja, mien jongen, doar kan nen keerl nooit heelmoal van opan, dat is 't geheim van de vrow', juttien ik em nog 'n luk op. “Trientje”, röp Haarm, “Trientje, heur ie wal wat den keerl her zeg, heur ie dat wal? Bin ik de vaa of nich.” Trientje keump net achter 't gedien hen. Zee is wal tien moal zo klook as Haarm Öllieslager en zee keant mij ok völ better. “Natuurlijk bin ie de vaa”, zeg zee tegen Haarm. Tegen mij zeg zee: “zal ik oe ees zeggen wat ik deank? Ik deank dat ie der verdread um bint dat Haarm oe der vanmoargen zo vroege oethaald hef en dat-e doarum noe ok met möt kommen. Is 't woar of nich?” Noe mö'k wal met de billen bloot. “Joa, zeg ik, 't is joa ok gin doon zo vroege vanmoargen, zes uur, vedorie!” “Ik zear al teen oe Haarm: ie zullen der nich zo vroege hen goan, mear ie wollen joa nich luusteren! 'k Har vandaag ok wal effen bellen köant”. “Wat, röp Haarm Öllieslager, heb ie mij 'n bok 'e-doan?” “Joa”, zeg ik, “ik der 'n uur te vroege oet, dan ie der 'n uur te laate in: noe stoa 'w wier liek.” “Potjandorie”, zeg Haarm “'k wus nich dat der zukke strekke in oe zatten. En dat van dat et 's oawens wieder nar oonderen zakt, dat is ok flauwekul?” “Noe”, zeg ik, “doar is wal wat van an.” Ik kan mij nich mear good helen. “'k Har 't almoal voort wal duur, mear ik heb mij mear stil helen”, zeg Trientje. “Potstauzend nog ees an too”, röp Haarm nog 'n moal. Alle dree how wiej oons op de knie van 't lachen. Joa, dit is wal 'n vrömd eerste oonderzoek.

Weet ieleu hoovöl keender Haarm en Trientje later hebt 'ekregen? Zeuwen. Joa, 't was eur 'emeand, dat was 't.

Noot:

Oawer'ezet noa arts Jan J. Boer (Gron.).

Het Hip en Mijn Stad Mijn Dorp

Tonny Vrijkorte

U kon de laatste tijd regelmatig de term mijnstadmijndorp (MSMD) tegenkomen. In de media is gemeld dat ook de gemeente Borne een contract heeft gesloten met HCO (Historisch Centrum Overijssel) om net als onze heemkundevereniging het foto materiaal van het gemeentearchief onder te brengen in MSMD.

Iets over de achtergrond van MSMD

Geschiedenis is een levend element in onze samenleving. Het bepaalt mede onze identiteit. Het HCO vindt het daarom erg belangrijk dat de Over-ijsselse geschiedenis herkenbaar en toegankelijk is voor alle mensen in Overijssel en daarbuiten. Wij staan in Borne daar niet alleen in. Naast het HCO spelen historische verenigingen, archiefinstellingen en andere collectiebeheerders binnen Overijssel een belangrijke rol in de zorg om het behoud en de presentatie van het cultureel erfgoed van Overijssel. Historische informatie is voor iedereen steeds meer binnen handbereik dankzij het internet. Het HCO heeft daarom een platform opgezet om de geschiedenis van de provincie te presenteren. Iedereen die bijdraagt aan het cultureel erfgoed van Overijssel kan helpen om dit platform inhoudelijk vorm te geven. Zo ook heeft onze vereniging in 2014 besloten deel te nemen aan dit platform via het HIP, ons Historisch Informatie Punt. De deelname is overigens gratis. Voor een aantal verenigingen was dit mede een reden om uit kostenoverwegingen hun eigen website op te heffen en volledig over te gaan naar MSMD.

De website MSMD

De website is opgedeeld in een visueel georiënteerd deel (m.n. fotocollecties) en bereikbaar onder www.mijnstadmijndorp.nl en in een digitale studiezaal die Onderzoek Overijssel wordt genoemd en waarin alle ook niet beeld gerelateerde collecties zijn ondergebracht. Onderzoek Overijssel is bereikbaar onder www.onderzoekoverijssel.nl.

Er is veel historisch fotomateriaal te vinden dat vaak door particulieren is ingebracht en nu digitaal beschikbaar is. Met name foto's geven een uniek beeld vanaf de vorige eeuwwisseling en het is niet uitgesloten dat u ook eigen familieleden aantreft op deze foto's. Via "zoeken" komt u snel bij uw woonplaats of bij familiefoto's. In MSMD kunt u ook ver-

halen, nieuwsberichten, aankondiging evenementen en fotoalbums publiceren. Het is ook mogelijk thema-pagina's aan te maken over een bepaald onderwerp aan de hand van reeds aanwezig materiaal.

Binnen beide websites hebben de deelnemende historische / heemkundeverenigingen zo ook het HIP hun eigen deelverzameling. Er doen nu 27 heemkundeverenigingen mee in MSMD waarvan 11 uit Twente.

HIP en MSMD

De archiefgroep van het HIP heeft in 2015 ingestemd met het geleidelijk overbrengen van de collecties naar MSMD. Eind 2015 is door de Foto werkgroep in samenwerking met HCO daadwerkelijk begonnen met de migratie van het aanwezige Foto / Dia archief naar MSMD. Midden 2016 was deze actie afgerond. Na de vakantieperiode is gestart met nog aanwezige maar nog niet gedigitaliseerde foto's. Deze actie vordert gestaag, momenteel hebben we ruim 2000 foto's ondergebracht. Het ligt in de bedoeling ook de bibliotheekcollectie, bidprentjes en krantenknipsels over te zetten naar MSMD. Dit vergt echter nog wel wat tijd, de vrijwilligers van het HIP moeten getraind worden in het werken met MSMD en de bestaande collecties moeten overgezet worden. Daarnaast moet het reguliere archiveringswerk ook gewoon doorgang vinden.

De website van het HIP op MSMD

U komt op de website door:

<https://heemkundevereniging-borne-hip.mijnstadmijndorp.nl> in te typen. Als u naar beneden scrolt ziet u een selectie van de aanwezige inhoud in MSMD.

[Hiernaast ziet u het resultaat](#)

LID WORDEN VAN DE GROEP

GROEP

HEEMKUNDEVERENIGING-BORNE-HIP

25/03/2015 1,858 2228 ITEMS

BEWAAREN

INHOUD OVER CONTACT VOLGERS

Archief en HIP (Historisch Informatie Punt) van de Heemkundevereniging Borne.

HEEMKUNDE BORNE HIP KULTURHUIS BIBLIOTHEEK

WELKE GROEPEN ZIJN ER OP MIJNSTADMIJDORP?

Bekijk de collecties van deze groep ook op onderzoekoverijssel.nl

2192 foto's	17 verhalen	5 evenementen	1 collectie	1 nieuwsbericht
-----------------------	-----------------------	-------------------------	-----------------------	---------------------------

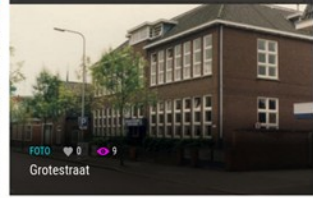
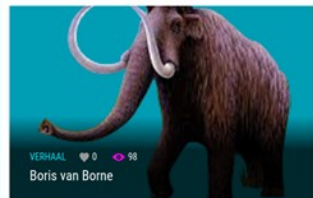

Wat is jouw verhaal?

Help mee om de geschiedenis te bewaren en te delen met iedereen

AAN DE SLACHT

AAN DE SLACHT

Het bladeren door de foto's

Ik beperk me even tot de foto's. Als u bovenin op foto's onder 2192 klikt dan worden alle aanwezige foto's getoond. Daarboven ziet u nog enkele opties

Zoeken

Toont 1 - 12 van 2247 resultaten.

Sorteren op **RELEVANTIE** TITEL LAATST TOEGEVOEGD ▼

ZOEKOPDRACHT ALS INFORMATIESTROOK TOEVOEGEN

Alle items op deze pagina selecteren

SELECTIE BEWAAREN

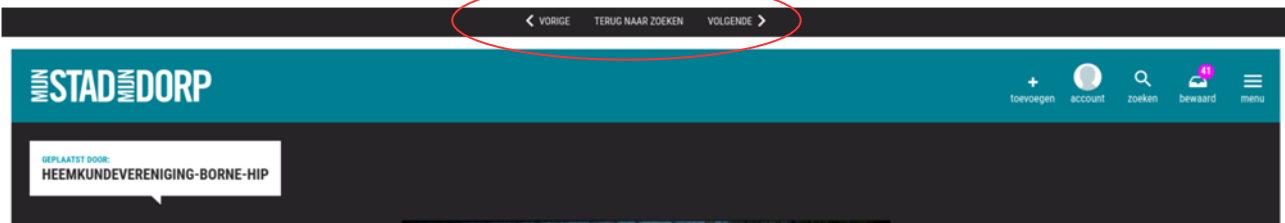
zoals sorteren op en manier van weergeven. Bijvoorbeeld door op optie titel te klikken worden de foto's op titel gesorteerd.

Het is verder nog mogelijk de foto's in blokkenweergave of in lijstweergave (een voor een onder elkaar) te laten tonen.

Door op een foto te klikken krijgt u de foto

HEEMKUNDEVERENIGING-BORNE-HIP (nnnn) is ingevuld. Bent u onbedoeld op de hoofdpagina van MSMD terecht gekomen dan kunt u via zoeken op Borne HIP weer terugkomen op de pagina van het HIP door in de resultaten op de foto van HEEMKUNDEVERENIGING-BORNE-HIP te klikken.

Dat u een foto niet kunt vinden die er wel is

compleet te zien en worden wat gegevens getoond. Wilt u wat meer gegevens van de foto zien dan klikt u op de link in het vakje Bekijk dit collectiestuk ook op onderzoekoverijssel.

U vindt boven aan de pagina de bladerknoppen vorige en volgende.

Het zoeken van foto's

Door op de knop zoeken bovenaan de pagina te klikken komt het scherm met de zoek opties te voor-

kan te maken hebben met het feit dat er over de meeste foto's niet zoveel bekend is. De huidige locatie (plaats en straatnaam) is meestal wel ingevuld mogelijk helpt dat.

Tot Slot

Aan de website Onderzoek Overijssel is in dit artikel verder geen aandacht besteed omdat deze be-

schijn.

Vul in het zoekveld de term(en) in waarmee u wilt zoeken. Klik op het vergrootglas en het zoeken begint. Er verschijnt nu Gezocht op en Toont ... van ... resultaten. Verder dezelfde procedure als onder bladeren door collecties.

Wilt u het zoeken tot de foto's beperken klik dan voor het starten van het zoeken op fotos

De weg kwijt?

U kunt in MSMD makkelijk verdwalen of niet kunnen vinden wat u zoekt terwijl het er wel is.

Enkele opmerkingen:

Bij een zoekopdracht wordt altijd gezocht naar elk item waarin het woord voorkomt. Dus u kunt resulta-

doeld is voor de onderzoeker en deze vindt zijn weg zelf wel.

Ik hoop dat voor zover u nog geen kennis hebt genomen van MSMD u nieuwsgierig bent geworden en er eens gaat rondneuzen. U zou ons ook verder helpen als u ons meer kunt vertellen over wat er te zien is op de foto of wanneer die gemaakt is. Mocht u oude foto's vinden bij het uitruimen van de woning na het overlijden van de laatste ouder, gooi deze dan niet weg maar overweeg deze te schenken aan het HIP. Daarbij zullen afspraken over de rechten van de foto's worden vastgelegd.

Stroom Esch, de uitbreiding van Borne over de Rondweg Deel 1 In vogelvucht van prehistorie tot 1969

Jan Blom

De Stroom Esch is een wijk in het noordoosten van Borne met zo'n 1500 woningen en ca 4000 inwoners. Maar die woonwijk lag daar niet altijd. Borne bestaat meer dan 800 jaar, de wijk Stroom Esch bestaat minder dan 35 jaar: in december 1983 werd het eerste huis opgeleverd en in 2000 kwam het laatste huis klaar.

In twee afleveringen neem ik u mee naar de Stroom Esch. In deze eerste aflevering gaan we in vogelvucht door de historie. De volgende keer beginnen we rond 1969 als er plannen gemaakt worden voor de wijk zoals wij die nu kennen.

Ligging

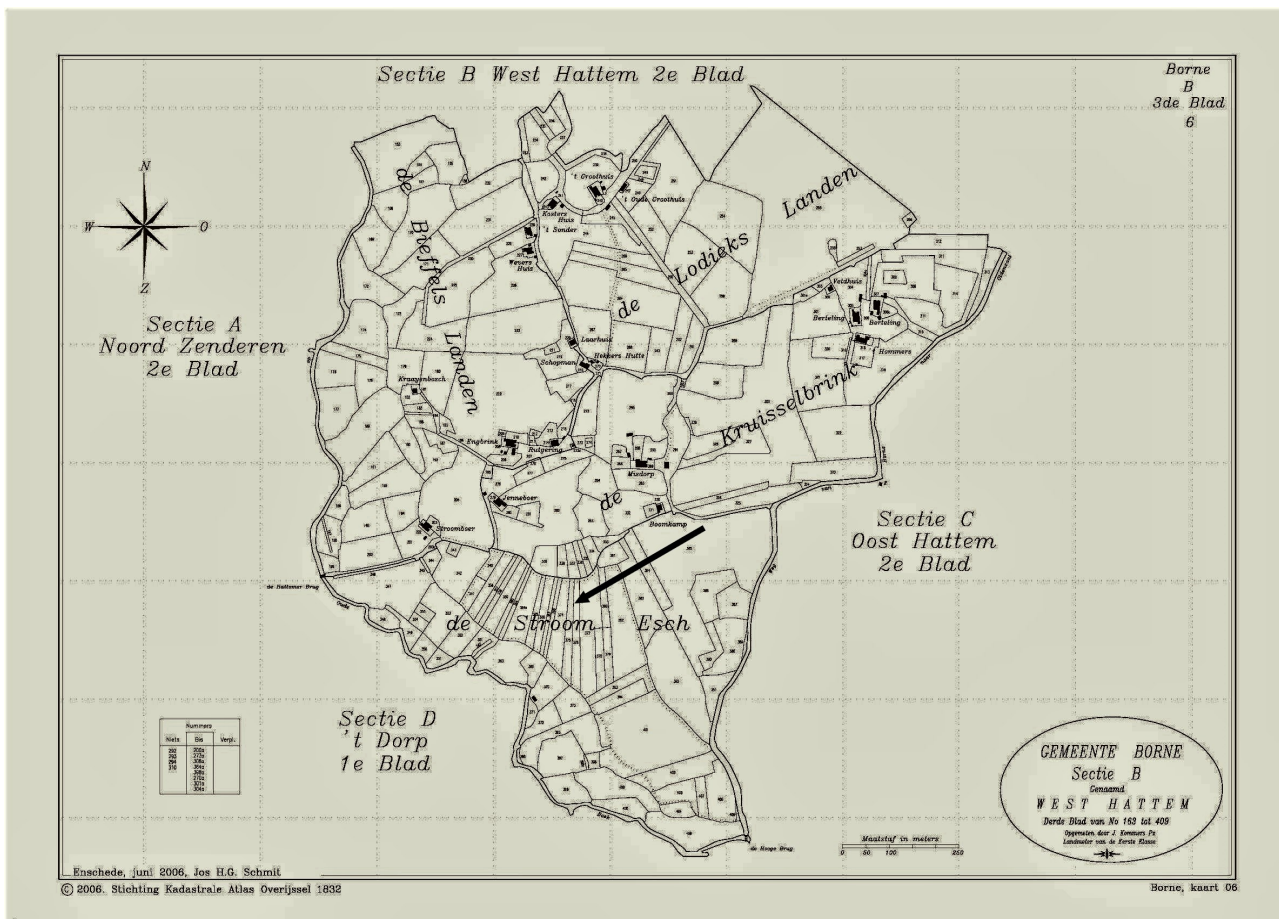
Het gebied Stroom Esch lag altijd ten noordoosten van de Bornse Beek, ten westen van de weg van de Hoge Brug naar Hertme/Weerselo en ten zuiden van de Krusselbrink. Het gebied van de Stroom Esch in 1830 is dus niet hetzelfde als de woonwijk Stroom Esch in 2000.

De prehistorie van de "Stroom Esch": tot 9000 jaar v. Chr.

In de archeologische bundel "Borne Archeologisch", verschenen in 1995, laat Jan van Nuenen de historie van Borne beginnen rond 1200 na Christus¹⁾.

Van die tijd dateren de eerste geschreven stukken waarin Borne wordt vernoemd. Maar hij geeft zelf ook aan: daarvoor was er hier natuurlijk ook al iets. Dat noemt men daarom de pre-(voor-)historie.

In 1996 worden vistrappen aangelegd achter de vijver in de Stroom Esch. Daarbij zijn in de bedding van de Bornse Beek delen van het skelet van een mammoet gevonden. Zelfs in de landelijke pers werd daarvan melding gemaakt. Het was namelijk uniek dat van een mammoet zoveel botten van één lijf bij elkaar zijn gevonden. Het smeltwater van de ijstijd had diepe geulen in de grond uitgesleten. Bovendien was er, waarschijnlijk door een draaikolk in

Kadasterkaart uit 1832. Op het onderste deel van de kaart ligt het gebied Stroom Esch.

het water, een ronde verdieping uitgesleten in de beek, een zogenaamd "wiel". Het lijkt van de jonge mammoet is waarschijnlijk hierin terecht gekomen. In de botten van de mammoet zag men ook vraatsporen van prehistorische hyena's. Dus die hyena's liepen hier toen ook rond.

De mammoet werd Boris gedoopt en uit gegevens van museum de Twentse Welle in Enschede komt naar voren dat hij hier tussen 24 000 en 36 000 jaar geleden heeft gegraasd².

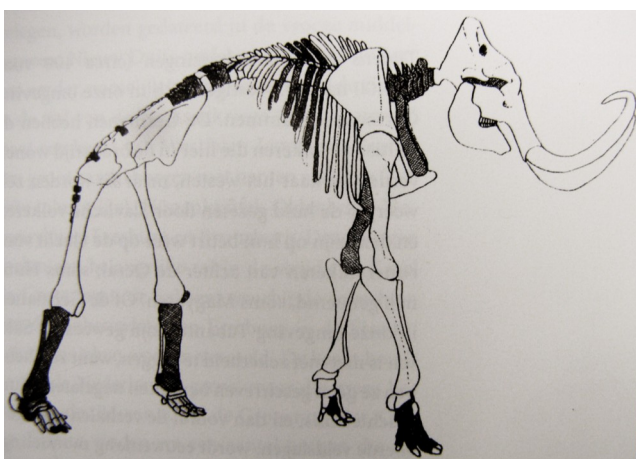
De laatste ijstijd

De mammoet, en ook de ruigharige pony en het reuzenhert waarvan skeletdelen zijn gevonden, liepen hier rond na de laatste ijstijd. De botten van pony en reuzenhert vond men bij de bouw van het Dijkhuis. Na onderzoek schat men de ouderdom van deze botten op circa 9000 jaar.

Hierboven stond al dat de mammoetbotten waarschijnlijk ouder zijn, ongeveer 25.000 jaar. Die laatste ijstijd eindigde volgens sommige bronnen ca. 15.000 jaar geleden (andere bronnen noemen ca. 13.000 jaar geleden als eindtijd, maar ach, op een paar jaar meer of minder kijken we niet).

In deze ijstijd kwam het vaste landijs niet tot aan onze streek. De begroeiing in deze omgeving zag er toen uit zoals nu in het noorden van Lapland en Siberië, met een lage toendravegetatie: 's winters bevroren en 's zomers drassig, met lage heideachtige struikjes.

Wel wat anders dus dan de Stroom Esch nu, maar geschikt voor mammoet, reuzenhert en ruigharige pony.

Skelet van mammoet. Boris.

De eerste mensen

In het boek "De hof te Borne", van Henk Woolderink³, staat op bladzijde 9: "Dit is tevens het moment dat de eerste mensen in onze omgeving komen, want waar dieren zijn, zijn de rendierjagers niet ver meer." Hij doelt dan op de tijd niet zo lang na het beëindigen van de laatste ijstijd, zo'n 9000 jaar ge-

leden. Deze jagers hebben geen geschreven berichten nagelaten, we moeten het doen met wat in de bodem achterbleef en niet is verteerd. Het gaat vooral om vuurstenen voorwerpen. Deze mensen leefden nog in de zogenaamde Steentijd. Bronzen en ijzeren voorwerpen gaan de bewoners pas in latere tijden gebruiken.

Van die vuurstenen gebruiksvoorwerpen zijn er heel wat gevonden in de Stroom Esch. Dorpsarcheoloog Jan van Nuenen was er "als de kippen bij" als er voor bouwwerkzaamheden een kuil gegraven moest worden en men daar interessante dingen vond.

Begraven verleden: tot 2500 jaar v. Chr.

De oude geschiedenis is vaak letterlijk begraven. Over oude lagen zijn later dikke lagen dekzand gestoven. Enerzijds is dat een zegen want daardoor liggen allerlei overblijfselen van vroeger mooi opgeborgen. Maar wil men wat terugvinden, dan moet er gegraven worden. Dat is duur, dus wachten archeologen vaak tot er toch al gegraven wordt.

Bijvoorbeeld, toen de winterbedding van de Borne Beek in de buurt van de havezate Weleveld werd verdiept en uitgebreid. Hier werden in de zandige bodem vuursteenscherven gevonden. Kennelijk leefden hier, misschien wel 4000 jaar geleden, mensen, die vuursteen bewerkten.

Precieze datering is niet eenvoudig, omdat het steentijdperk op verschillende plaatsen verschillende tijden besloeg. Mogelijk was in deze omgeving de bevolking zo arm dat het duurdere koper pas later zijn intrede deed dan elders. De overgang van steentijd naar kopertijd wordt vaak gedateerd rond 2500 voor Christus, circa 4500 jaar geleden dus. Maar mogelijk ligt die overgang hier in de Stroom Esch in andere tijden.

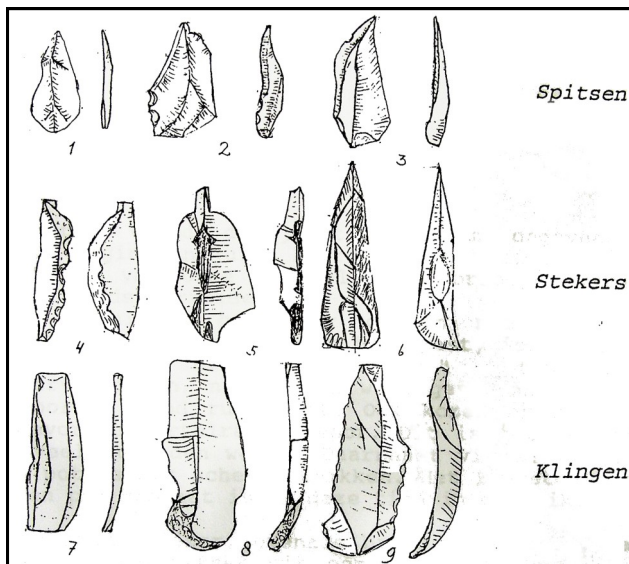
Primitief gedoe

Deze steentijd bewoners hadden natuurlijk geen mooi gereedschap. Met de ene steen moesten ze stukken afslaan van een andere steen. Toch is duidelijk te zien dat de stenen bewerkt zijn, zie de afbeelding op de volgende pagina. In een later stadium gingen de mensen over tot het polijsten van hun stenen. Waren het in eerste instantie vrij grove stukken steen, van latere tijd stammen mooi gepolijste bijlen en dolken van steen. Van dit alles zijn voorbeelden gevonden bij opgravingen in de Stroom Esch, bijvoorbeeld bij de aanleg van de Weerselsestraat, bij de kruising met de Kruisselbrink.

Jongere geschiedenis: 2000 jaar v. Chr. - 800 jaar n. Chr.

Met het einde van het stenen tijdperk en het begin van het koperen, bronzen en daarna ijzertijdperk naderen we het begin van onze jaartelling ruim 2000 jaar geleden.

Voor het maken van koperen werktuigen waren hele nieuwe technieken nodig. Er zat hier in de buurt waarschijnlijk geen koper in de grond. Koperen

Bewerkte vuurstenen voor divers gebruik.

De vindplaats van de Karolingische nederzetting, nu een plantsoentje bij het Hoefblad.

voorwerpen komen dus van elders. Maar als men daar een ander voorwerp van wilde maken, moest het koper gesmolten worden. Dat lukt niet in een gewoon vuurtje, daarvoor is een primitieve smeltoven nodig. Door die oven kan er voldoende zuurstof bij het vuur komen, dat daardoor heter wordt (koper smelt bij 1083 °C., dat haalt een vuurtje niet). Hier in Twente werd wel ijzeroer gevonden, maar voor het smelten van ijzer zijn weer hogere temperaturen nodig (ijzer smelt bij 1535 °C.). Het duurde enige tijd voordat de mensen die nieuwe technieken onder de knie kregen, ofwel zelf uitvonden, ofwel nageaapt van elders.

Er zijn in de Stroom Esch wel voorbeelden gevonden van voorwerpen uit die tijd, zo rond het begin van onze jaartelling.

Belangrijke ijzertijd vondst

Aan de Weerselosestraat, op het punt waar de

Kruisselbrink daarop uit komt, zijn donkere verkleuringen in de grond gevonden bij het uitgraven van de straatbedding en de grondwerken voor de huizen daar. Die donkere vlekken laten zien dat hier vroeger palen stonden. Uit de ligging van de vlekken ten opzichte van elkaar, kan de conclusie getrokken worden dat hier de wanden van een huis hebben gestaan. De ouderdom wordt geschat op circa 2000 jaar. Er zijn ook scherven gevonden van aardewerk, die aangeven dat er hier in de ijzertijd een nederzetting heeft gestaan.

De Karolingische tijd

In de periode van augustus tot en met oktober 1987 zijn er opgravingen bij het plantsoen van het Hoefblad. Daar vond men paalsporen die verwijzen naar bebouwing. De twee huizen waren behoorlijk groot: plus minus 25 meter lang en 7 meter breed. In het Enschedese museum Twentse Welle staat een maquette van één van die huizen. Uit de sporen kon ook de plaats van bijzondere gebouwtjes worden gereconstrueerd.

Er zijn ook vier waterputten gevonden. Het hout van deze putten is bij de Groningse Universiteit onderzocht, waarbij de ouderdom geschat is op circa 1500 jaar (dus afkomstig uit plus minus 650 na Christus).

Bij deze opgravingen zijn ook verkoolde boontjes gevonden en heel wat potscherven. Het bewoonde terrein liep door tot aan het gebied waar nu de Stroom Eschlaan loopt.

De ridder van Borne

Nu wordt het echt spannend. "De Bornse archeoloog" Jan van Nuenen onderzoekt in 1987 een Karolingische nederzetting. Dat doet hij op de plaats waar nu het plantsoentje van het Hoefblad ligt. Tijdens dit onderzoek vindt hij een grafplaats, waarbij een zwaard ligt en een lanspunt. Ook liggen er twee laarsporen en een beurs met zestien zilveren munten. De munten zijn te dateren: tussen 792 en 814 na

Zwaard aangetroffen bij een grafplaats van een Karolingische nederzetting, nu een plantsoen bij het Hoefblad.

Christus geslagen. Eén van de plaatsen waar deze munten werden geslagen was Dorestad. (Dorestad lag vermoedelijk op dezelfde plaats als het huidige Wijk bij Duurstede. Bij Dorestad moet ik altijd denken aan die grote klasseplaat van Isings: “de Vikingen veroveren Dorestad”. Daarbij dan een illustratie van een brandende stad en een Vikingschip op de rivier). Dit is de tijd dat Karel de Grote over Nederland heerste.

De dochter van Jan van Nuenen, Gertie, heeft aan de vondst mooie herinneringen:

Ik woonde als kind in Borne, mijn moeder woont er nog steeds en de Bornse amateurarcheoloog Jan van Nuenen was mijn vader. Wij deelden een liefde voor de geschiedenis. Wanneer mijn vader in de zomer van 1987 een grafplaats op de Stroom Esch vindt, belt hij mij. Dus ga ik meteen na het avondeten naar Borne. Heel voorzichtig haalt hij zijn vondsten uit de achterbak van de auto. En ik? Ik keek een beetje teleurgesteld naar een paar roestige brokken op het smyrna tafelkleed. Na de stilte, waarin mijn vader zijn schat toont en ik niet begrijp wat hij wil laten zien, begint hij te vertellen en langzaam onthult hij de waarde en betekenis van zijn vondst. Een paar uur later rij ik naar huis met het gevoel dat ik verbonden was met een man die hier ruim duizend jaar geleden leefde. Het was een bijna magisch gevoel. Mijn vader overleed in 1998. Inmiddels heb ik zelf kinderen. Ik wil mijn kinderen graag hun verhaal vertellen. Dat verhaal gaat over hun eerste tandjes maar ook over hun voorouders. En ik heb een gouden troef: Hun opa en een Karolingische ruiter. Een super verhaal.
Gertie van Nuenen

In ieder geval is nu wel duidelijk dat er hier in de buurt mensen ronddoelden zo rond 800 na Christus. Zij beseften uiteraard niet dat ruim duizend jaar later hier een woonwijk met 1500 huizen zou verrijzen.

Het Erve Jenneboer.

Nog meer vondsten

Meer westelijk, in de richting van de Stroom Eschlaan, zijn nog meer vondsten opgegraven. Onder andere een houten waterput, die gedateerd is tussen 810 en 880 na Christus. En op de plaats van de achtertuinen van de huizen aan de Stroom Eschlaan, zijn ook delen van gebruiksvoorwerpen gevonden, bijvoorbeeld scherven van aardewerk uit een iets later tijdperk, ongeveer 900 na Christus.

Nieuwe tijd: 1000 – 1969

In 1969 komt in de raad van Borne het plan tot voorbereiding van de wijk Stroom Esch aan de orde.

In een memorandum ten behoeve van een gesprek met Gedeputeerde Staten van Overijssel wordt het gebied gekenschetst als: “Waardevol landbouwgebied, mooie essen, bosschages en weiden, waardoor het aanspraak kan maken op de term coulisselandschap”.

Dit verwijst naar de tijd dat de Stroom Esch met omliggende gebieden werd ingenomen door landbouw, boerderijen met akkerbouw en veeteelt. Niet zo intensief zoals tegenwoordig, een boer met 20 koeien was al “een grote”. De akkerbouw was onder andere vlas, tarwe en boekweit. Omdat de Stroom Esch een laagliggend gebied was met slechte afwatering was er nogal wat “minderwaardig” grasland dat delen van het jaar onder water stond. Verder waren er natuurlijk hoekjes met bosjes waar men “gerief hout” uithaalde. De weiden waren meestal begrensd door wallen, waardoor het coulisselandschap ontstond. De boerderijen stonden hier al heel lang. Veel worden er al beschreven rond 1450, bijvoorbeeld in het Schattingsregister van Twente uit 1475. Misschien niet zo gek dat de bewoners van de boerderijen wantrouwig keken naar die nieuwkomers van de woonwijk Stroom Esch. Voor die boerderijen kun je denken aan Het Barteling, Erve Stroomboer en Erve Jenneboer. De namen van de boerderijen en hun producten zijn vaak nog terug te vinden in de straatnamen van de Stroom Esch.

Vanaf 1969

Vanaf 1969 begint voor de Stroom Esch een heel nieuw tijdperk: de ontwikkeling van de woonwijk Stroom Esch. Zoals in het begin al beschreven ging dat in een razend tempo. Hadden we het tot 1969 over de ontwikkeling in eeuwen, de woonwijk kwam in goed 30 jaar tot stand.

Maar niet zonder slag of stoot. Dat komt in deel 2 aan de orde.

Bronnen:

1. Jan van Nuenen: Borne archeologisch; Heemkundevereniging Bussemakerhuis Borne 1995
2. Telefonische Info Twentse Welle Enschede, hr. Dennis Nieweg
3. Henk Woolderink: De hof te Borne; Heemkundevereniging Bussemakerhuis Borne 2006

Schrijverscollectief ingesteld

Bertie Velthuis

Maandag avond 6 maart jl. heeft het bestuur een nieuwe werkgroep aan onze vereniging toegevoegd. De naam "schrijverscollectief" dekt volledig de lading van de werkzaamheden waarmee deze werkgroep aan de slag zal gaan. De taak welke het bestuur haar heeft gegeven is namelijk het aanleveren van voldoende en hoogwaardige kopij voor ons verenigingsblad.

De oprichting van het schrijverscollectief is een antwoord op de door redactie van de *Boorn & Boerschop* geuite zorg omtrent de teruggang in de beschikbare kopij.

Het bestuur is van mening dat er binnen de vereniging zoveel kennis omtrent de geschiedenis van Borne aanwezig is dat dit gevaar niet behoeft te bestaan.

Er is in de laatste 10 jaar zoveel historisch materiaal door het Historisch Informatie Punt (H.I.P) verzameld, dat hier een zodanige schat aan gegevens ligt, die slechts nog geschikt moet worden gemaakt voor publicatie. Hiertoe is samenwerking tussen mensen die willen schrijven en hen die het opgeslagen materiaal beheren noodzakelijk. Deze verbinding is middels het "Schrijverscollectief" gelegd.

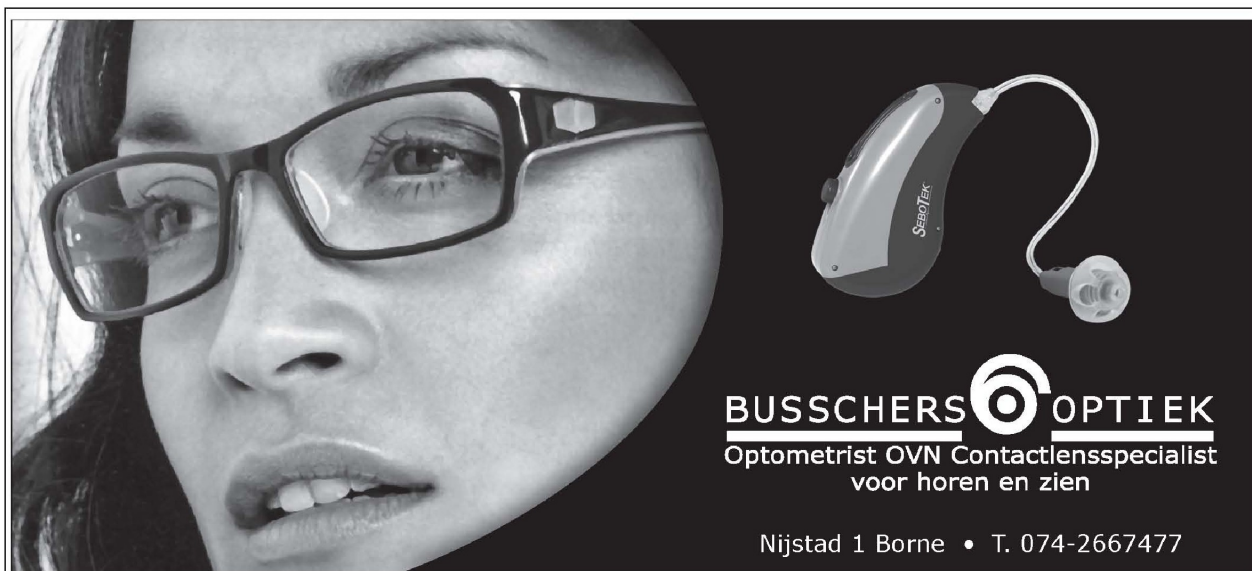
Het is de bedoeling dat het collectief ongeveer eens in de 6 weken samenkomt. Bij deze gelegenheden kunnen de leden elkaar informeren over de artikelen waarmee ze bezig zijn, elkaar voorthelpen, elkaar stimuleren en zoeken naar nog ontbrekende informatie voor een artikel. Tevens krijgt de redactie inzicht in de op handen zijnde kopij.

De coördinatie van het "Schrijverscollectief" is in handen van het nieuwe bestuurslid Hans Nijhof, geboren en getogen in Borne en kenner van de recentere geschiedenis van ons dorp.

Bij de instelling van het "Schrijverscollectief" hebben zich hiervoor inmiddels 12 mensen aangemeld. De deelnemers kunnen een uit 4 dagdelen beslaande cursus "schrijven voor een historische vereniging" volgen.

Oproep.

Wellicht zijn er onder U mensen die op de een of andere wijze, als schrijver, dan wel als "inbrenger" van verhalen, foto's of plaatselijke geschiedenis, deel willen uitmaken van het collectief. Zij zijn allen welkom. Zij wordt verzocht contact op te nemen met het bestuur of de redactie van dit blad.

BUSSCHERS OPTIEK
Optometrist OVN Contactlensspecialist
voor horen en zien

Nijstad 1 Borne • T. 074-2667477

Zo was 't, zo is 't: Foto Havo (Grotestraat 190 en Stationsstraat 4)

Anja Tanke

Onze gemeente had en heeft een veelzijdig aanbod van winkels van allerlei aard. Tot 1940 kende ons dorp nog geen fotograaf die werkte vanuit zijn eigen bedrijf. In dat jaar kwam daar verandering in. In deze aflevering aandacht voor de twee locaties waar Foto Havo gevestigd was.

De Grotestraat, toen nog met een dubbele 'o', gefotografeerd tussen 1934 en 1937. Links de kiosk en vervolgens een dubbel woonhuis. Geheel rechts het oude pand van Wegter.

Foto: gemeentearchief Borne, nr. 003880

Grotestraat 190

In 1928¹ vraagt Roelf Zomer een vergunning aan voor het bouwen van een kiosk op grond eigendom van de familie Schreuder. Zij woonden links naast de te bouwen kiosk. Zomer begint als bijverdienste een winkeltje in rookwaren en aanverwante artikelen. In de aanvraag schrijft hij: "stelt ondertekende het op prijs U.E. nog mede te deelen, dat hij zijn studie voor onderwijzer wenscht voort te zetten en de kosten niet langer ten laste wil laten komen van zijn moeder, die weduwe is."

In 1940 kwam radiomonteur Gerrit de Vries op het idee om pasfoto's te gaan maken voor persoonsbewijzen. Hij trok met zijn camera van deur tot deur, maar helaas was de omzet slecht. Hij gaf niet op en huurde de kiosk van Zomer voor een bedrag van 50 cent per week. Toen lukte het wel! In twee maanden tijd verdiende De Vries fl. 600,—, voor die tijd een flink bedrag. Hij wist toen dat hij met fotografie zijn brood kon verdienen. Om aan de enorme vraag te voldoen kreeg hij hulp van twee vrienden: Hartkamp en Volkers.

De kiosk van Foto Havo, de eerste fotospecialzaak in Borne. De zaak was hier gevestigd in de periode 1940-1947.

Foto: gemeentearchief Borne, nr. 003890

De eerste twee letters van hun achternamen vormen de naam van zijn onderneming "Foto Havo".

Halverwege de jaren '30 laat eigenaar Ter Haar het dubbele woonhuis (foto linksboven) ingrijpend verbouwen tot twee winkels. Hij woont en werkt in het linker deel en rechts wordt een Zijlstra-filiaal gevestigd (nu resp. Grotestraat 190 en 188). In 1969 is Boswerger eigenaar van het linker deel en hij laat het pand een paar keer verbouwen. In hetzelfde jaar wordt rechts verbouwd tot een AMRO-bank filiaal. In 1973 volgt een uitbreiding van het filiaal naar de linkerkant. In 1996 volgt wederom een verbouwing, nu tot een bloemenzaak².
Foto: Anja Tanke.

Interieur van de zaak in de Stationsstraat. Gezien de hoeveelheid bloemen is deze foto genomen vlak na de opening in 1947. Foto: gemeentearchief Borne.

Stationsstraat 4

In 1947³ koopt De Vries van J.B. van der Woerd – Wennink het pand Stationsstraat 4. Het is een mooie stap vooruit. Het winkeloppervlak groeit van ca 12 naar 20 m².

In 1952 introduceerde Agfa de kleurenfilm en De Vries experimenteerde net zo lang tot hij in zeven minuten de foto's kon afdrukken. Hiermee maakte hij naam⁴. De Vries was niet alleen een gedreven fotograaf, hij filmde ook. In opdracht van de gemeente maakte hij in de jaren '40 en '50 meerdere films die nu bekend staan als de 'Bornse Spiegel'. Ook maakte hij een bedrijfsfilm over Signaal. U kunt ze bekijken op www.robsarchief.nl De zaken gaan goed, in 1961 blijkt de winkel opnieuw te klein en volgt een verbouwing.

Het echtpaar De Vries verhuist in 1971 naar Weerselo, de woning boven de winkel wordt verhuurd aan het jonge paar Hans en Pauline Plomp. Hans Plomp, een in de regio bekende fotograaf, is in dienst bij De Vries en in 1975 gaan beiden een compagnonschap aan omdat De Vries geen opvol-

In 1947 koopt De Vries dit pand aan de Stationsstraat.4. Beneden vestigt hij zijn zaak. Op 25 april 1954 vindt het huwelijk plaats met de Bornse Annie Fischer, het paar gaat er boven wonen. Foto: collectie gemeentearchief Borne.

ger heeft. In 1976 laten de compagnons het pand ingrijpend verbouwen tot het pand zoals we dat vandaag de dag nog kennen. Hans en Pauline Plomp zetten de zaak voort tot medio 2008.

Momenteel is in het pand telefoonwinkel Optie 1 gevestigd.

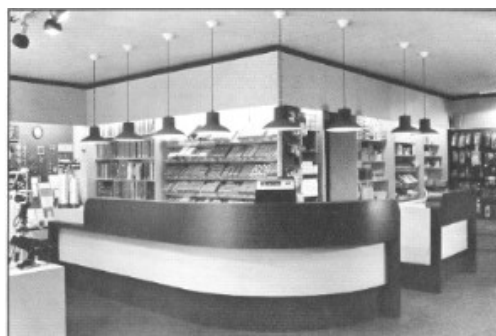
Noten:

1. Gemeentearchief Borne. Bouwvergunning 1928/0164
2. Gemeentearchief Borne. Index bouwvergunningen
3. Gemeentearchief Borne. Kadaster legger 4483 De Vries, legger 4412 Wennink
4. Dit artikel is hoofdzakelijk gebaseerd op een reclame folder uitgegeven bij gelegenheid van de verbouwing in 1976. Zie documentatiecollectie gemeentearchief Borne.

Dit artikel is mede tot stand gekomen dankzij informatie van Gé Nijkamp.

Foto Havo in 2006. Foto: collectie gemeentearchief Borne, nr. 008781.

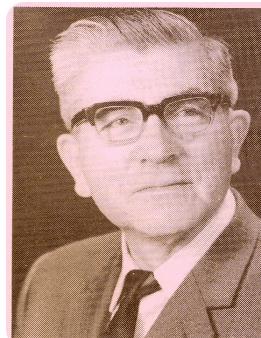

Het in 1976 geheel vernieuwde interieur.

Uit het leven van Gerard Wensink (1906-1987)

Leo Leurink (inleiding)/Gerard Wensink (schrijver dagboek)

Op zoek naar gegevens over het werkzame leven van mijn opa Jan (G.J.) Leurink, hier in Borne timmerman/aannemer van 1908 tot 1946, nam ik contact op met Jan Wensink, woonachtig aan de Woolderweg. Uit familieoverlevering was mij bekend dat zijn vader Gerard Wensink ooit bij Jan Leurink als timmerman werkzaam was. Hij werkte daar zeven jaar en in die tijd ontstond er een min of meer vertrouwelijke band. Na beëindiging van zijn dienstverband bleven er contacten in de vorm van, op zijn Twents gezegd, 'oalde kunnigheid'. Ook de liefde voor de turnsport droeg er toe bij, die door zowel Gerard Wensink als mijn vader Jo Leurink bij 'Borne '28' werd beoefend. Foto's 'uit de oude doos' bij mijn ouders en foto's te zien in het 'Jubileumboek 75 jaar Borne '28', waar beide mannen poseren in hun witte turnpakken, getuigen daarvan. Dat Gerard Wensink en later zoon Jan een belangrijke bestuurlijke rol in de Bornse gymnastiekvereniging 'Borne '28' hebben gespeeld is bij vele oudere Bornsen, wel bekend. Maar dat dezelfde Gerard Wensink tijdens zijn zeer actieve leven ook als een verdienstelijk 'chroniqueur' optrad is, naar ik veronderstel, nauwelijks bekend.

Tijdens ons prettige onderhoud in huize Wensink kwam er onverwacht een verhalenbundel op tafel. Daarin heeft Gerard Wensink, o.a. genealogische gegevens over zijn familie en bijzonderheden over buurt en buurtbewoners vastgelegd. Ook heeft hij er een aantal belangrijke gebeurtenissen uit zijn leven, meestal van voor en tijdens de laatste wereldoorlog, in opgetekend. Ik mocht de bundel van Jan mee naar huis nemen om deze door te lezen. Tijdens het lezen werd ik verrast door de duidelijke en boeiende schrijfrant waarmee Gerard Wensink het leven uit die tijd heeft verwoord.

Zeker, in mijn ogen, geschikt om het overgrote deel ervan in de vorm van een serie artikelen in het Heemkundeblad 'Boorn & Boerschop' op te nemen. Op mijn daartoe gedane verzoek tot publicatie van deze verhalen in genoemd blad stemde de familie Wensink mee in.

Voor veel oudere (Bornse) lezers van dit blad wellicht overbodig wil ik hier in het kort voor de niet ingewijden eerst wat meer vertellen over de persoon achter de verhalen die ook u hopelijk zullen boeien.

Gerard Wensink werd geboren op 2 mei 1906 aan de zuidkant van Borne op een plek die 'de Lemerij' wordt genoemd. Op zevenjarige leeftijd, nadat zijn moeder op vrij jonge leeftijd overleed, werd hij liefdevol opgenomen in het gezin van de familie Jan Schoemaker. Deze hadden een slachterij met winkel in een nog bestaand pand aan de Juurenstraat (nu Brinkstraat). Jan Schoemaker was een nazaat van de bekende Bornse dokter en chirurg J. B. Schoemaker. Nadat Gerard de openbare lagere school tegenover de Oude Kerk had doorlopen volgde hij de MULO te Hengelo. Op aanraden van zijn pleegouders koos hij daarna voor een opleiding in de meubelmakerij. Na eerst nog het vak van meubelmaker te hebben uitgeoefend ging hij als timmerman in de bouw aan het werk. Ook was hij samen met een familielid een aantal jaren in de weer als zelfstandig ondernemer.

Gerard trad in november 1933 in het huwelijk met Helena Ensink ('Leentje van de Kleermaker'), geboren te Bornerbroek. Ze kregen 3 zoons en 2 dochters. In de Bornse samenleving was Gerard bekend door zijn jarenlange voorzitterschap bij 'Borne '28' (van 1933 tot 1971). Na 38 jaar werd hij opgevolgd door zijn zoon Jan, die vervolgens ruim 25 jaar de voorzittershamer hanteerde.

Ook was Gerard ca. 8 jaren voorzitter van A.N.B.O. (Algemene Nederlandse Bond voor Ouderen). Verder was hij actief voor de Theresiaparochie. Hij maakte jarenlang deel uit van het kerkbestuur. Hij werd hiervoor Pauselijke onderscheiden met een 'Pro Ecclesia et Pontifice'. Voor zijn verdiensten voor de Bornse samenleving werd hij in 1972 koninklijk onderscheiden. Gerard Wensink overleed te Borne op 5 augustus 1987.

Hiernaast het verdwenen 'Erve 't Wensink' waar Gerards voorouders hebben geboerd.

HET ERVE 't WENSINK

In het schattingsregister van het jaar 1475 werd reeds melding gemaakt van het erve 't Wensink. Het was een hofhorig goed, behorende tot de toenmalige Marke Senderen, aldus dr. Hulshof, in "Rond Horst en Hof te Borghenden" (Borne) in uitgave nr. 3 van de "Vriendenkring" van het Bussemakerhuis. Eigenaresse van die boerenbedoening, was de weduwe van Gerardus Wensink, geboren Anna Woesthof van beroep landbouwster. Deze mevrouw Wensink moet volgens dr. Hulshof wel een der voornaamste ingezetenen van Borne zijn geweest, "want", zo schrijft hij "zoveel aaneengesloten, grote percelen in een hand, zijn we in ons dorp nog niet tegengekomen". De eigenlijke boerderij is inmiddels afgebroken en op die plaats staat nu, (hoe lang nog?) de dependance van het gemeentehuis.¹⁾ Het weggetje tussen de percelen is er nog wel en is nu een fiets- en voetpad. Het loopt van boekhandel ten Tusscher tot aan bakkerij Koe-horst. 't Verlengde van dit pad (over de Aanslagweg) heet nu Wensinkstraat en de beide wijken waar deze straat naar toevoert, werden in het uitbreidingsplan der gemeente aangeduid als Wensink 1 en 2. De Woolderweg en omgeving, tot aan de spoorlijn, hoorden hier ook bij.

Volgens mijn vader, stammen onze voorouders nog af van het geslacht, dat eeuwen lang het erve 't Wensink beheerde. Ze woonden daar vroeger ook dicht in de buurt, tegenover de vroegere bleek, waar nu de prof. Gunning MAVO staat (a/d Woolderweg)²⁾. Ze bezaten daar ook enkele percelen grond, vermoedelijk verkregen door vererving. Ze waren niet zo rijk, hielden wel een paar koeien en ander vee, doch verdienden hun brood hoofdzakelijk als thuiswevers. Boeren was dus maar een bijverdienste, zij het dan een zeer welkome bijverdienste.

En nu komt mijn verhaal uit die tijd, zoals het mij door mijn vader en nog ouderen is verteld.

Het moet ongeveer in het begin van de vorige eeuw zijn geweest, dat mijn overgrootouders, een perceel grond verhuurden aan boer Wensink. Deze wilde het er graag bij hebben en zij konden er zich wel om red- den en bovendien bracht het aan huur ook nog iets op. Dat verhuren ging allemaal in goed vertrouwen en het bedrag, dat onderling was overeengekomen, werd elk jaar door boer Wensink getrouw betaald. Ruim 30 jaar later werd het echter anders. Een zekere Scholten was, waarschijnlijk door huwelijk met een Wensinkdochter, eigenaar geworden van de boerde- rij en rekende daar ook de van mijn overgrootvader gehuurde grond bij. Omdat deze of mijn grootvader verzuimd had binnen de wettelijk gestelde termijn van 30 jaren een nieuwe huurovereenkomst aan te gaan. Stom zou je kunnen zeggen, of te goed van vertrouwen.

Met boer Scholten viel echter niet te praten. De grond was nu zijn eigendom. Ze waren ze kwijt. Ik geloof dat zoiets, thans gelukkig, niet meer mogelijk is. Mijn voorouders zaten echter niet verlegen, want ze hadden in de Lemerij aan de Woolderweg waar we nu nog wonen, ook nog een stuk grond, dat hun bijna niets gekost had. Nou ja niets? Ze hadden er alleen hard voor moeten werken. Het was in die tijd

zo. dat er nogal veel onbruikbare, deels woeste grond rondom Borne lag. Die kon je geschikt krijgen, mits je ze maar in cultuur bracht. Dat hield in afpalen (omheinen) en egaliseren. Ook moest je er voor de afwatering een sloot omheen graven. Was dat alle- maal in orde bevonden, dan werd het geregistreerd als je eigendom. Al dat werk moest natuurlijk met de schop en ander handgereedschap worden gedaan. Mijn vader heeft mij vaak verteld, dat zijn grootouders dat deden in hun vrije tijd met het hele gezin. Soms ook wel 's avonds bij heldere maan.

Op deze grond bouwden mijn grootouders hun huis. Hetzelfde huis waarin mijn vader, ik zelf en ook al onze kinderen geboren zijn. Er was voldoende woon- en slaapruijnte in en zoals vroeger gebruikelijk was, een open haard. In het achterste gedeelte was een deel, met stalling voor het vee en een vertrek waarin een weefgetouw stond, de zogenaamde weawkamer (weefkamer).

Boven was een grote zolder, voor het hooi voor de paar koeien die ze hielden. Achter het huis stond een schuur voor de varkens en kippen en ze deed ook dienst als berging voor gereedschappen enz., met verloop van tijd waren er ook fruitbomen in overvloed. Ze verbouwden alles zelf. Ze hadden er ook weide- grond bijgehuurd. Ze karneden een gedeelte van de melk. Dus boter was er ook. Heb in mijn jonge jaren ook vaak gekarnd en boter gemaakt en de karnemelk die er overbleef was bijzonder lekker. Grootvader had er vroeger ook nog een stuk bouwland bijgekocht, van een zekere Bussemaker; we noemden dat altijd "Bussemakerslaand". We verbouwden daar aardap- pels op en rogge enz. Het lag aan de overkant van ons perceel, waar nu de Casimirschool staat³⁾. Jam- mer dat we later alles aan de gemeente moesten af- staan. Een verhaal op zich: want het was puur toeval dat we destijds in de 60-er jaren moesten onderhan- delen met loco-burgemeester en tevens wethouder Scholten. Een nazaat van de vroegere boer Scholten van meer dan 100 jaar geleden. De goeie man had, natuurlijk, totaal geen schuld aan hetgeen vroeger gebeurde, doch hij was wel een bikkelharde onder- handelaar. 't Heeft meer dan 2 jaar geduurd, voor dat we het eens waren. Een achterneef van mijn vader, de enkele jaren geleden overleden heer Kosterink waarschuwde mij steeds en zei dan: "Deenkt an wat- ter vroeger is gebuurt, loast'toew nich te pakk'n nem- m'n duur de Schoolte!!" Dat is dan ook niet gebeurd, want dat lange onderhandelen heeft ons ruim f20.000.-- meer opgebracht dan het eerste bedrag, dat ons door de gemeente werd geboden. We heb- ben er een stuk grond uitgehouden, waarop in 1966 ons nieuwe huis is gebouwd. 't Is een blok van 2 ge- worden met garages. Onze oudste zoon Jan woont met zijn gezin naast ons.

Noten

¹⁾ Nu is daar een ruim plantsoen, de Beeldentuin ge- naamd.

²⁾ Op de plek van de school staat nu het appartementen- gebouw "de Oude Bleekweide".

³⁾ Onlangs zijn er op de plek waar voorheen de Casimir- school, stond moderne woningen gebouwd.

Borns bijtje voor Frans Nijkamp tijdens algemene ledenvergadering

Annemie Mulders-Gordijn

Aanwezig zijn alle leden van het bestuur tijdens de ledenvergadering van de Heemkundevereniging Borne in het Kulturhus. Het Kulturhus is de plaats waar de jaarlijkse Algemene ledenvergaderingen worden gehouden. De ledenavonden zijn altijd in de Stefanshof.

Opening: Aftredend voorzitter Frans Nijkamp opent de vergadering met een welkomstwoord. Hij is verheugd dat zoveel mensen zijn gekomen.

Notulen: Niemand in de zaal heeft iets aan te vullen op de notulen van de vorige ledenvergadering. Met dank aan secretaris Bertie Velthuis worden de notulen goedgekeurd.

Jaarverslag: Ook bij het jaarverslag worden geen opmerkingen gemaakt. Ook deze zijn goedgekeurd met dankzegging aan de secretaris.

Financieel overzicht: Frank Mars, penningmeester, geeft een uitgebreide toelichting op de cijfers van het afgelopen boekjaar. Middels een Power-Point-presentatie laat hij in goede overzichten de jaarcijfers zien en licht ze toe. Enige punten: twee nieuwe computers zijn ten behoeve van het HIP aangeschaft. De voorraad boeken is boekhoudkundig gezien op waarde geschat. Het nieuwste boek op € 5, alle andere boeken op € 1. Ook zijn de auteursrechten van foto's gemaakt door Dirk de Graaf, en reeds in aanwezig bij het HIP, overgenomen voor een afkoopsom.

Kascommissie: Leo Congert en Richard van Goethem waren de leden van de kascommissie. Na inzage van de cijfers vragen zij de leden nu decharge te verlenen aan de penningmeester. De leden stemmen in. Leo Congert treedt af, Hennie Boomkamp is het nieuwe kascommissielid.

Ingekomen stukken: Ton Boswerger heeft een mail ingezonden waarin hij vraagt om de financiële gegevens vroegtijdig mee te sturen met de convocatie, notulen en jaarverslag. Indien dat niet mogelijk is, de stukken tijdens de jaarvergadering te over-

De zaal is goed gevuld!

handigen cq altijd ter beschikking te hebben.

Frans Nijkamp antwoordt dat het bestuur vertrouwen heeft in de penningmeester, de vereniging een kascommissie heeft die controleert en dat een uur voor de vergadering begint, de stukken ter inzage liggen. Meer papier werkt ook kostenverhogend en voegt eigenlijk niets wezenlijks toe. De PP-presentatie is duidelijk. Daarnaast kun je altijd de penningmeester bereiken en om inzage vragen. Het bestuur vindt de transparantie voldoende gewaarborgd.

Dan vraagt voorzitter Nijkamp om via handopsteking de mening van de briefschrijvers te ondersteunen. Niemand, behalve de twee indieners, reageert. Voorstel afgewezen.

Bestuursverkiezing: Aftredend na twee perioden zijn Frans Nijkamp en Bart Hogeweg. Aftredend maar herkiesbaar is Frank Mars. Frank Mars wordt unaniem herkozen. Verkiesbaar als nieuwe voorzitter is Annemarie Haak. De voorzittershamer wordt onder applaus doorgegeven.

Annemarie Haak neemt dan het woord en bedankt eerst Bart Hogeweg voor al het werk dat hij in de afgelopen jaren voor de vereniging heeft gedaan: de exposities mede inrichten, de website onderhouden, enz. Dan bedankt ze Frans Nijkamp: Annemarie vindt het een hele eer Frans op te volgen. De lijst van zijn verdiensten is aardig groot en dat brengt ze tot uitdrukking in het bedankje in de vorm van een cheque voor beiden en een bloemetje voor de echtgenoten. Frans Nijkamp dankt mede namens Bart Hogeweg voor het vertrouwen dat in hen gesteld is. Drie nieuwe bestuursleden worden voorgesteld, hoewel een van hen, Hans Nijhof helaas wegens omstandigheden niet aanwezig kan zijn. Henriëtte ten Tusscher is 66 jaar, geboren en getogen in

Frans Nijkamp draagt voorzittershamer over aan Annemarie Haak.

Annemarie Haak overhandigt Bart Hogeweg een presentje voor zijn inzet als bestuurslid.

Borne en 4 jaar geleden weer teruggekomen. Inmiddels als verpleegkundige met pensioen en ze wil zich graag inzetten voor de Heemkundevereniging Borne. Harrie Rouhof is gepensioneerd wiskundedoctor, geboren en getogen in de Nieuwe Kerkstraat en ook hij vindt het leuk zich in te zetten voor de vereniging.

“Ik vind het wel leuk.”

Dan volgt een verrassing: burgemeester Rob Welten verschijnt, met de ambtsketen om, op het toneel en vraagt het woord.

De opkomst van burgemeester Rob Welten is voor ex-voorzitter Frans Nijkamp een volslagen verrassing. Hij had geen idee wat hem te wachten stond.

Rob Welten: “Een van mijn eerste ontvangsten als nieuwe burgemeester was bij de heemkundevereniging. Als geschiedkundige niet zo verwonderlijk. Ik vind het dus heel leuk nu hier te zijn. De Heemkundevereniging Borne is een club van vrijwilligers en dat is belangrijk voor Borne. Fijn dat ik vanavond iemand in het zonnetje kan zetten. Frans, mag ik je verzoeken.” Frans Nijkamp was even perplex, schoot snel zijn jasje weer aan en luisterde toen verder maar. Rob Welten: “Frans, je bent een van de mensen in het bestuur maar je was wel een

Burgemeester Rob Welten aan het woord.

boegbeeld. De vereniging is onder jouw leiding flink gegroeid, heeft een plaats in de samenleving verworven. Je hebt ook op tal van plaatsen invloed gehad, het HIP is met de tijd meegegaan, de exposities, met name ‘Borne, 70 jaar bevrijd’ heeft veel kinderen aan het denken gezet en als vereniging heb je samenwerking gezocht en gevonden met andere culturele instanties. Voor ons, als gemeentebestuur, is de samenwerking erg prettig. Daar is veel waardering voor en daarom vind ik het fijn je dit Bornse Bijtje op te mogen spelden.”

Frans Nijkamp is er beduusd van en in zijn dankwoordje komt dat wel tot uiting: “Ik vind het wel leuk,” weet hij even uit te brengen voordat hij verder de burgemeester bedankt.

Frans is van ‘de schrik’ gekomen en kan genieten van zijn Borns Bijtje.

In de pauze wordt het glas geheven op het Bornse Bijtje van Frans Nijkamp en even doorgepraat. Na de pauze wordt een film over Borne in de jaren 60, ‘Soli Deo gloria’ vertoond. Uit de zaal klinkt een geroezemoes van herkenning als de inwoners van Borne herkend worden. Velen waren jong in de film, velen zijn er niet meer. Een feest van herkenning. Zichtbaar is ook hoe Borne veranderd is in de loop van de jaren: oude huizen zijn weg, nieuwe gebouwen zijn in de plaats gekomen. Van de vele kruidenierswinkeltjes met nog de waren in de schappen, zijn nu de moderne supermarkten. De Spanjaardfabriek die om 12 uur ‘schafft’ van een uur had. De werknemers konden thuis de warme maaltijd gebruiken. De sigaretten, ondenkbaar nu maar bijna iedereen rookte. Een goede keuze voor een avond als deze.

En Frans Nijkamp heeft het Bornse Bijtje verdiend.

Fotoverantwoording

Alle foto's zijn gemaakt door Annemie Mulders-Gordijn.

Wie herkent wie: drie schoolkinderen

Anja Tanke

De foto's op deze pagina zijn afkomstig uit de beeldbank van het Borns gemeentearchief. Prachtige kinderen met hun zondagse kleren aan gefotografeerd door een schoolfotograaf op een Bornse kleuterschool. Gezien de kleding zouden de foto's gedateerd kunnen worden in de jaren '50.

Tot zover een beschrijving van wat er te zien is. We weten niet wie de kinderen zijn, welke school het was en wanneer de foto's zijn gemaakt.

Als u het wel weet? Uw reactie wordt zeer op prijs gesteld! Graag een telefoontje of een e-mailtje naar:
anja.tanke@borne.nl
074-2658730

Nog leverbare uitgaven

Titel:

Titel:	Prijs:
Periodiek Boorn & Boerschop. Verenigingsperiodiek van Heemkundevereniging Borne	€ 4,--
Bonje in Borne. Verwikkelingen rond de bouw van de nieuwe St. Stephanus kerk (Hans Gloerich)	€ 8,--
Borne, historie en volksverhalen. Jubileumuitgave van de Bornse Heemkundevereniging (1987)	€ 4,--
Grepen uit de historie van Borne. Deel 2, met zaakregister (1987 / Ria van Harten-Fransen)	€ 4,--
Kiek toch 's. Beeldkroniek over de gemeente (1988 / G.P. ter Braak & H. Noordhuis)	€ 10,--
Landweren, Borgen & Postwegen. (1990 / Ria van Harten-Fransen)	€ 4,--
Grenswisten rond de gemeente Borne. (1991 / Ria van Harten-Fransen)	€ 4,--
Veertig jaar later. Jubileumuitgave van de Bornse Heemkundevereniging, verhalenbundel (2002)	€ 4,--
Kadastrale atlas 1832 Borne / Weerselo. Met kaartenmap (2005 / H.C.O. Zwolle)	€ 15,--
De hof te Borne. 800 jaar geschiedenis van Borne. (2 ^e druk, 2006 / H. Woolderink)	€ 10,--
Van Nazareth tot Nazareth. Religieus erfgoed in Borne (2009 / Jaap Grootenboer)	€ 8,--
Een bijzonder energiek ondernemer Rento W.H. Hofstede Crull. (2009 / Jaap Tuik)	€ 5,--
Van Borghende tot Borne. Een overzicht van de Bornse geschiedenis (2009 / Martin Thiehatten)	€ 12,--
Gerard Potcamp. Een Twents priester apostolisch vicaris tegen wil en dank (2011 / Hans Gloerich)	€ 20,--
Borne bij de tijd. 27 verhalen over het verleden van Borne (2012 / Hans Gloerich)	€ 10,--
De melbuul'n van Nazareth. Bijnamen in en om Borne (2012 / Leo Leurink)	€ 12,50
Borne uit die tijd gekenschetst. Potloodtekeningen van Oud Borne en oud Boornsen (Hans Leuverink)	€ 12,--

Leden krijgen 10% korting. Prijzen zijn exclusief eventuele verzendkosten. Genoemde uitgaven zijn verkrijgbaar bij het Historisch Informatie Punt van onze vereniging, gevestigd in het Kulturhus. Het HIP is geopend op dinsdagmorgen en woensdagmorgen van 10 tot 12 uur.

Enkele uitgaven zijn ook verkrijgbaar bij de plaatselijke boekhandel.

Kleur in beeld

Passie voor vakmanschap...

hassinkdrukkers.nl

HASSINK DRUKKERS HAAKSBERGEN

Handelsstraat 1 | Postbus 177 | 7480 AD Haaksbergen | t [053] 572 17 77 | f [053] 572 62 75 |

MARS

Architectuur

Mars Architectuur
Korte Wensinksweg 1
7622 LB Borne

Tel. 074 266 17 92

Fax 074 266 53 07

E-mail : info@marsarchitectuur.nl

Web-site: www.marsarchitectuur.nl

A r c h i t e c t u u r t o t i n d e t a i l

“Op zondag zorg ik graag
voor uw ontbijt”

Jan Koehorst

Iedere zondag geopend
van 8.00 - 11.00 uur

Koehorst
De Echte Bakker

Borne, Aanslagweg 16, tel: 074 2661427

Borne, Grotestraat 237a, tel: 074 2664158

Mode met eigen identiteit!

Morselt
COLLECTION

Borne - Oldenzaal - Borne
Grotestraat 187&189 - 199&201

www.morseltmode.nl

de **wonen**
boer

since 1961
in het hart
van twente

meubelen
vloeren
raambekleding

www.deboerwonen.nl

 PLUS
Huls van den Nieuwboer

Jachtlust

HOTEL & RESTAURANT

Weerselosestraat 306 | 7626 LJ Hertme | T 074 2661665

- Hotelkamers vanaf € 60,00 per nacht
- Catering thuis of op uw bedrijf
- Vergaderingen en bijeenkomsten
- Feesten, partijen en diners op maat
- Keuzemenu 2 gangen € 19,50 of 3 gangen € 21,50

Kijk voor meer informatie op www.jachtlust.nl
of mail naar info@jachtlust.nl

Zelf meer
bereiken

door
samen te
werken.

Rabobank Centraal Twente biedt de kracht van de coöperatie.

Als coöperatieve bank geloven wij in de kracht van het collectief. Samen bereik je immers meer dan alleen. We delen kennis en stellen een deel van onze gelden beschikbaar via sponsoring en donaties. Zo komen we samen verder.

rabobank.nl/centraaltwente

Samen sterker

Rabobank

De Barrique

Azelsestraat 72, 7621 BB Borne
T: 074 - 267 19 61 www.debarrique.nl